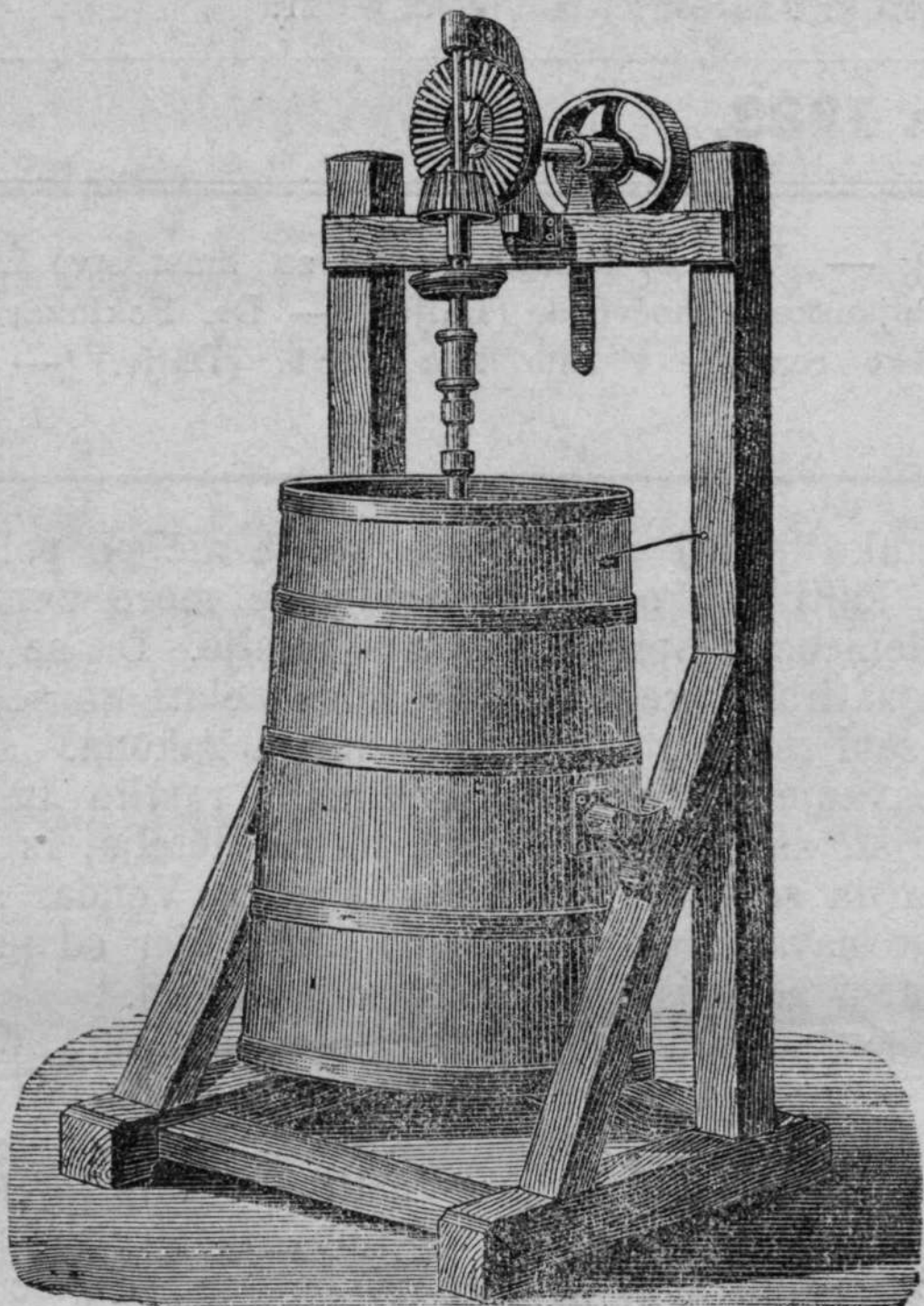

O mlekarstvu nekaj.

(Dalje.)

Danes si hočemo ogledati bolj na drobno drugo tako imenovano „Holsteinsko pinjo“, na prodaj pri A. Pfanhauser-ji na Dunaji, IX. Maximilianplatz Nr. 10.

Gospod Pfanhauser, ki izdeluje in prodaja vsakovrstno mlekarско orodje in stroje, pa tudi mnogo drugega pri živinoreji in kmetijstvu potrebnih reči, obljubil je letos ob času 600letnice pri razstavi goveje živine razstaviti tudi svojih izdelkov in posebno tudi pinje, o katerih hočemo par besed danes spregovoriti.

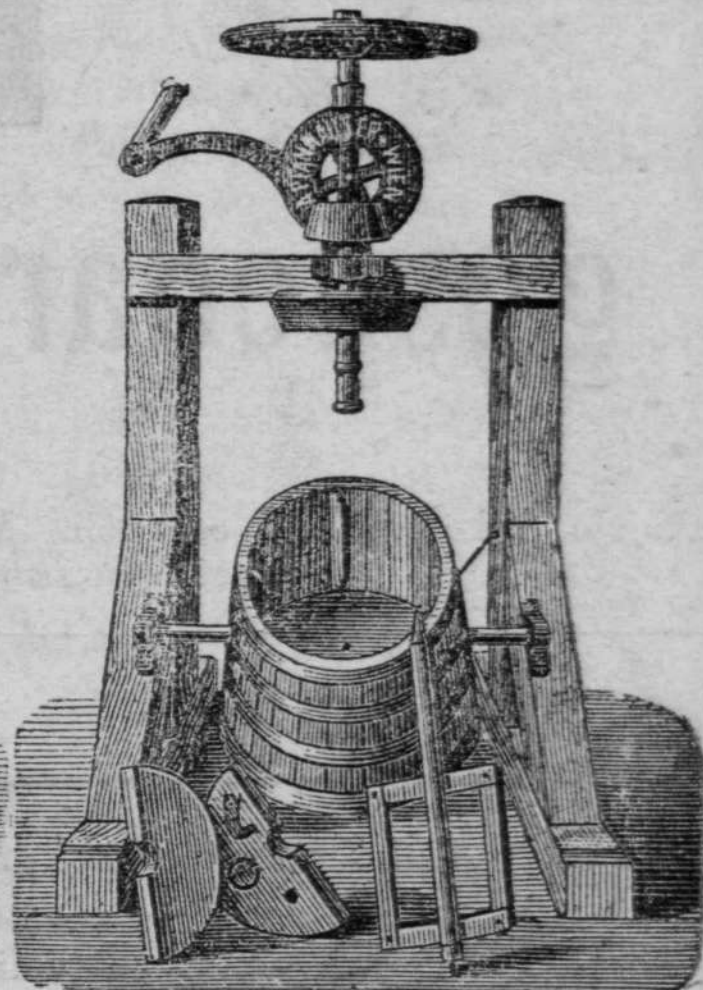

Pinja Holsteinska je po koncu stoječ putrih, kateremu je vrhna končnica razdeljena v dve enaki polovici, ki pa imate na sredi tečaj za os od vretena z dvema lopatama. Na dnu soda znotraj sred druge končnice vdolan je drug železen tečaj, toda tako, da spodnja putrihova končnica ostane cela. Znotraj putriha pribiti ste druga drugi nasproti dve lopati, podobni onima na vretenu, pa se ve da tako, da se vreteno ne zadeva v nji.

Os vretenova železna za dobrega pol palca debela toliko molí izven pokrova putrihovega, da se lahko z vso roko prime in z železno na vzgor premakljivo puško spravi v trdno zvezo z vrtilno pripravo pritrjeno na zgornjem delu odra, na katerega sredi je putrih obešen v druge tečaje z osjo, pritrjeno na vnani strani putrihovitih dožic, tako, da se lahko prekucne, izprazni, snaži in suši, kakor je zgoraj oprostena vretenova os in odpet kavelj, kateri je vrh putriha zapet va-nj na enem v oder pripet na drugem koncu.

Izmed štirih tukaj dodanih obrisov Holsteinskih pinj kaže prvi veliko pinjo, katera se vrti ali s parom ali vodno močjo ali z živino in v kateri se vmede na enkrat od 160 do 500 litrov smetane ali mleka; drugi obrisi kažejo ročne pinje, v katerih se vmede na enkrat po različnosti velikosti po 30 do 125 litrov sme-

tane ali mleka. Zadnji obris kaže pinjo deloma prekucnjeno s snetim pokrovom in izvzetim vretenom, vidi se tudi ena na notranjo steno dožič pribitih lopat.

Čuli smo, da se bode letos pri razstavi medlo na te pinje in tako se bode vsak kmetovalec lahko sam prepričal o pripravnosti pinj, na pr., koliko časa treba je, da se vmede okusno surovo maslo iz pomolženega mleka.

(Dalje prih.)

Važnost krmnih rastlin za kmetijstvo in njih pridelovanje.

Piše Fr. Žepič.

Da so krmne rastline nepobitne važnosti za dobro vspevanje kmetijstva, o tem gotovo nikdo ne dvomi; pa jih je vendar veliko, ki se ravno za te rastline zelo malo ali tudi popolnoma nič ne brigajo. Dokazov za to imamo pri nas Slovencih mnogo.

Navadno sejejo naši kmetje pa tudi grajščaki, kateri bi morali biti izgled neizobraženemu ljudstvu, deteljo na njive jako slabo obdelane in vse plevelne. Tudi so mi znani kraji, kadar, ko posestniku njiva zavoljo njegove zanikrnosti in lenobe več žitnih pridelkov roditi ne more, jo pusti za krmno (travo), da naj ona dobro raste, čeravno je bil prepričan, da so poprej žita, okopavine i. t. d. jako slabo vspevale, da tedaj zavoljo zmolzene zemlje tudi trava ne bode mogla dobro rasti.

Koliko je še pri nas travnikov, kateri bi se lahko z malimi stroški popravili, to je, ako so preveč mokri, izsušili, pri družih, ki so preveč suhi in tudi izmolzeni, lahko pognojili, ako bi potočič, kateri ob travniku teče, v jesenskem in spomladanskem času na travnik napeljali in bi tako polovico sena več pridelali s prav malim trudom.

Samo ob sebi se razumeva, da na svetu vsega napačnega na enkrat ne moremo odpraviti, najmanje pa pri kmetijstvu; vendar se moramo truditi in vsaj dobro voljo pokazati, ker nas od vseh strani nadloge tlačijo, da vsaj začnemo vzroke teh nadlog preiskavati in ne vedno in vedno tožiti in stokati, da se nam slabo godi, akoravno smo si veči del teh nadlog sami krivi. Ravnajmo se po pregovoru: „Pomagaj si sam in Bog ti bo pomagal!“

Živinoreja je bila vedno v vseh časih in pri vseh narodih glavni steber naprednemu kmetijstvu in danes je to še v večji meri.

Žitne cene — mesto da rastejo, ostajajo enake ali pa še padajo, čeravno ljudstvo vedno več povživa in porabi. Vzrok temu so dobra prometna pota (ceste),

to je železnice in parobrodi, ter tako lahko z malimi stroški dohaja žito iz mlade in rodovitne Amerike in ogromne južne Rusije. Tako se žitne cene ne ravnaajo več po naših domačih pridelkih, ampak po Ameriki in Rusiji. Iz tega lahko razvidimo in sklepamo, da se pridelovanje žita v veliki množini več ne izplačuje, ker so stroški preveliki, a cena prenizka.

Drugačne so razmere pri živini. Cene naše domače živine, kakor tudi njih pridelki (produkci), razne ovčje volne, katera je v ceni zadnjih 30 let gotovo za polovico padla, v prihodnje proti pavoli ne more konkurirati, so se pa zadnjih 30 let gotovo za polovico povikšale. Dobro se še spominjam, da so Gorenjci prodajali krave okolo leta 1852. do 1856. in to najlepše po 30 do 40 goldinarjev, katere se dan danes prodajajo po 80 do 100 gld. in tudi še draže. Nadalje se njih pridelki, kakor meso, mleko, maslo, puter i. t. d. vedno draže.

Koliko večji dohodek pa bi še lahko od mleka dobivali, ako bi znali (večkrat tudi, ako bi hoteli) pri nas surovo maslo (puter) in sir umno (pravilno, racionalno) izdelovati, kakor to delajo Švicarji, severni Nemci, Danci, Švedi, kakor tudi mnogi bolji posestniki na Českem i. t. d.

Dobro in skrbno oskrbovanje živine ima tudi še drugo prednost za posestnika. Vsakemu častitih bralcev „Novic“ je dobro znano, da so obdelovalni stroški na enem in istem polji enaki, naj uže bo pridelek obilen ali ne. Zavaljo tega se moramo truditi, da dobimo čim večji in gotov dohodek, da, ako obdelovalne stroške od dohodkov odbijemo, nam še kaj čistega ostane. Da pa to dosežemo, je edina pot izboljšanje živinoreje in krmnih rastlin, in da na ta način preostalo polje boljše obdelovati in gnojiti zamoremo; tako moremo več žita, koruna, turšice itd. na enem hektaru (blizo en oral in $\frac{3}{4}$) pridelovati, kakor po starem kopitu na dveh, in imamo tudi gotovo lepši pridelek in zraven tega še pri živini veliko večji dohodek. Obdelovalni stroški so pa za polovico manjši.

Nadalje se tudi držimo pravila, da ne gnojimo eni rastlini preveč, drugi pa nič, ampak boljše storimo, ako vsaki rastlini po potrebi gnojimo in bomo na ta način polje vedno v pravi moči obdržali.

Iz malo navedenih primerov moremo uže lahko razvideti, da se moramo dan danes poprijeti bolj umne živinoreje, ker se pri veliko manjšem trudu bolje izplača, kakor pa sejanje žita itd. Marsikateri zanični posestnik mi bo gotovo vgovarjal, da on in mnogi drugi zadosti živine redijo, pa vendar ne morejo shajati.

Na to mu moram odgovoriti, da imajo morda še preveč živine, katere ne morejo dobro rediti, ker jim manjka krmnih rastlin, in pridelke, kakor smo poprej omenili, tudi slabo izdelavajo. Navadno pri nas kmetje pozimi s slamo živino krmijo, ker jim primanjkuje sena in detelje, a mesto da jo razrežejo v rezanco, da bi jo živina lože jedla in prebavljala, navadno celo za jasli (lojtre) zbašejo ter si mislijo: „zoblji ali pogini!“ Naši slovenski kmetje, razun Primorja, ki morajo nograđe kopati, gnojiti itd., nimajo ob zimskem času pod milim nebom drugega dela, kakor malo drv za leto pripraviti in kmetijsko orodje popraviti, tedaj menim, da jim še dovoljno časa ostaja za spavanje in pohajkovanje, ako bi za svoj največji zaklad nekoliko bolje skrbeli.

Živina se mora tudi čistiti, ker, kakor pregovor pravi: „Snažnost je polovica hrane.“ Kaka pa je ta snažnost po naših hlevih! Hlevi so zabuhli, polni pajčevin in druge nesnage, živina blatna do križa, napaja se tudi zelo neredno. Namesto da v zimskem času,

kadar je hud mraz, bi se ji voda v hlev prinašala, da bi se malo ogrela, gonijo živino na potok ali na korito, kjer mora izpod ledu vodo srbati ter si na ta način želodec prehladi, od koder potem razne bolezni prihajajo. O snažnosti živine in krmenji bomo na drugem mestu več govorili.

Iz hleva moremo samo takrat gotov in dober dohodek dobivati, ako živino vse leto dobro hranimo. Tudi o tej zadevi moramo opustiti staro kopito, da bi namreč z malo in slabo pičo mnogo živine redili. Kdor tako gospodari — namreč da več živine redi, nego je dobro prerediti more, in da mora krmo spomladi čestokrat drago kupovati — ta gotovo ne bode dobival čistega dohodka od živine. Kdor hoče tedaj velike in gotove dohodke dobivati od živine, mora se truditi in gledati, da doma dovoljno množino dobre krme pridelja. Zavaljo tega hočem tukej glavne krmne rastline napisati.

(Dalje prihodnjič.)

Tehnično poročilo

k projektu o izsuševanju ljubljanskega močvirja.

To poročilo je glavnemu odboru za obdelovanje močvirja predložil Ivan pl. Podhagsky, uradno pooblaščen civilen inženir.

(Dalje.)

VII. Švica.

Po ozemlju izpodnebne moče je zračunjeno, da odteče po tem potoku 134 litrov vode v 1 sekundi. Če jo hočemo porabiti za namakanje, mora se struga pod Dolinarjevim mlinom, morebiti pri hektom. 7, zajeziti in potem bi voda s padom 1 : 1000 uže pri hektom. 16 polje dosegla. Poraba vode pa tirja, da se odškodujejo spodaj stoječi trije mlini.

VIII. Gradaščica.

Po ozemlju izpodnebne moče je zračunjeno, da teče memo mlina „Pri peklu“ 288 litrov vode v 1 sekundi naprej. Ta voda bi se zamogla porabiti za namakanje, če se odkupi od sledečih 4 stavb pravica do vode. Potem naj bi se voda kje pri mostu ob hektom. 5 vlovila in speljala na polja pri hektom. 15. Bi se li to splačevalo ali ne, o tem za sedaj ni moja naloga govoriti.

IX. Mali graben.

Ta ima samo nalogo, da odvaža najvišjo vodo Gradaščice.

X. Glinšica.

Ta potok daje pri najmanjši višini tam, kjer teče pri Utiku čez pot, kaci 13 litrov vode, ki se lahko tukaj vlove in porabijo za namakanje spodej ležečih, z novim jarkom izsušenih travnikov. Ako se to zgodi, mora se poprej Kolezijski mlin za to izgubo vode odškodovati.

XI. Podpečki kanal.

O poletnih mesecih je vode, ki je na razpolaganje za namakanje, tako malo, da se mora, kakor sem poizvedel, na pr. pri Jak. Petričevem mlinu voda 12 ur zapreti, ako se hoče pol ure mleti. Tu se toraj ne more govoriti o pripravi za namakanje.

Goveda čistih plemen, goveda mešana z domačim plemenom, in prireja zgolj domačega plemena, to je:

junci od 1½ do 4. leta,
krave do vštetega 6. teleta,
junice od 1½ do 2½ leta,
pitani voli razne starosti.

7. Premij je določenih:

10 za junce:	2 po 50 gold.		100 gold.	
	3 po 40 "		120 "	
	5 po 30 "		150 "	
				370 gold.
30 za krave:	3 po 45 gold.		135 gold.	
	4 po 40 "		160 "	
	8 po 30 "		240 "	
	15 po 25 "		375 "	
				910 gold.
20 za junice:	3 po 40 gold.		120 gold.	
	3 po 30 "		90 "	
	14 po 25 "		350 "	
				560 gold.
3 za pitane vole, za vsak par po 20 gold.			60 "	

Premij je torej skupaj . 1900 gold.

8. Razstavljavcem kmetijskega orodja in manjših gospodarskih strojev je plačati najemščine po 1 gold. za □ meter; ako bi se potrebovalo večjega prostora, bode se cena primerno znižala.

9. Razstava strojev in orodja utegne se podaljšati do konca julija meseca 1883. l.

10. Kmetijskim strojem, kateri so pohvale vredni, se bodo pripoznale kot državne premije medalije.

11. Oglasila o razstavi živine in strojev imajo se do vštetega 20. dne junija meseca 1883. l. poslati pisarni kmetijske družbe v Ljubljani, Salendrove ulice št. 3.

Glavni odbor c. k. kmetijske družbe kranjske
v Ljubljani.

Gospodarske stvari.

Kako bi se dalo opustošenje gozdov v sili zabraniti.

Pri nas je še edini gozd, iz katerega ljudje v sili denar za davek in živež družini dobivajo. Pozimi, na spomlad, sem ter tje tudi skozi celo leto, dobiš mnogo posestnikov v gozdih. Eni pripravljajo drva, drugi tešejo trame itd.

In če vprašaš dotičnega posestnika, ki je ravno zadnjo hojo v svojem delu posekal, zakaj je to storil, odgovoril bode: „Jaz ne morem drugače, mesto da bi mi prodali posestvo, posekam rajši del gozda in se rešim.“

Ako enakega nesrečneža opozoriš na gozdno postav, na dotične naredbe, po katerih je tako delo kaznjivo, pravi: „Naj se zgodi, kar hoče, jaz moram rešiti sebe in družino, da nas ne poženejo po svetu.“

Po postavi se potem enaki posestniki kaznujejo od 5 do 20 gold. globe in da morajo opustošeni gozdni del zopet z drevjem zasaditi.

Razvidno je iz navedenega, da se opustošenje gozdov vkljub gozdni postavi, ministerskim naredbam in gozdnemu osobju ne more vstaviti, ampak le omejiti.

Eksekutivno postopati, to se pravi, enako sekanje s silo zabraniti, gozdno osobje nima pravice. Navadno se tako sekanje ovadi politični gosposki, in predno ta vmes poseže, je že gozd opustošen.

Nastane toraj vprašanje: Kako bi se dalo kmetu pomagati, da bi v sili ne pustošil gozdov? Z denarjem, je odgovor. Kje bi se pa ta denar dobil? V hranilnici ali posojilnici.

Je pač lahko odgovarjati, ali resnica je, da mali posestnik ne dobi nikjer denarjev, posebno, ako je uže zadolžen. Enake prilike porabijo v vsakem kraji se nahajajoči oderuhi. Ti posodijo denar in tirjajo (vkljub oderuški postavi) tako visoke obresti, da je enakim posestnikom le za trenutek pomagano.

Da plača obresti, ponudi oderuhu gozdni del za izsekati. Posekan je gozdni del, dolga pa ni nič manj. In ko ta posestnik ne more obresti več odrajtovati, prodá mu oderuh posestvo. Njegova družina razkropi se s solznimi očmi po svetu s trebuhom za kruhom!

Tako ginejo gozdi in z gozdi blagostanje dežele!

Ravno zdaj dobimo nov deželni zbor, poslanci naši se bodo morali resno posvetovati, kako bi se dalo malim posestnikom iz velike revščine, oziroma propada, pomagati. Če hočemo slovenski narod pri življenji ohraniti, treba mu je z vsemi sredstvi pomoči, da se bode mogel razvijati in postati mogočen faktor. Želimo toraj, da se izvolijo taki poslanci, kateri imajo srce za naš narod.

Nemškutar ali slovenski oderuh imata enake lastnosti in oba sta našemu narodu ljuta sovražnika. Toraj volilci pozor!!

Kmet.

Važnost krmnih rastlin za kmetijstvo in njih pridelovanje.

Piše Fr. Žepič.

(Dalje.)

Detelja.

V kmetijski zgodovini gotovo ni nobeden oddelek tako podučljiv za vsacega kmetovalca, kakor ravno vpe-

ljava detelj in koruna. Kako so se naši predniki protivili tem rastlinam in so morale tudi same vlade svoj vpliv in svojo moč vpotrebljevati, predno so kmete prepričale o koristi teh rastlin!

Detelja, katero so naši posestniki pred 100 leti samo kot divjo na dobrih travnikih poznali, je dandanes kot glavni steber za uspešno živinorejo. Ako v krajih, kjer veliko detelje sejejo, kakor na pr. na Českem, ona slabo obrodi, trpi vsa kmetija; ako je premalo piče, se mora število živine skrčiti; ako se to zgodi, bode manj gnoja; ako bode malo gnoja, bode tudi malo pridelkov itd. Kmetijski pregovor pravi: „Pokaži mi oralo in ti bodem povedal, kakošen da si gospodar.“

Ta resnični pregovor bi mi dandanes tudi zamogli na lepo poljsko deteljo obrniti, namreč: „pri komur je detelja lepa in travniki dobro obdelani, je gotovo umen kmetovalec.“

Sejanje detelje ima v kmetijstvu veliko važnost. Kakor je vsakemu dobremu kmetovalcu znano, jemlje detelja svojo glavno hrano iz dolnjih plasti zemlje in iz zraka. Ona nam ne povrača truda in stroškov, katere imamo pri njenem oskrbovanji, le z obilnim in izvrstnim pridelkom, ampak tudi s tem, da vse druge rastline za njo posejane ali posajene brez vsacega gnojenja jako dobro vspevajo. Pri detelji, akoravno več let na eni njivi ostane, kakor na priliko „lucernska“ in „esparseta“ itd., so oskrbovalni stroški zelo neznatni, kakor bomo pozneje videli.

Ker ima ta rastlina tako lepe lastnosti za posestnika, moramo tudi mi se truditi, nji vse tako ugodno pripraviti, kar je le največ mogoče. Za dobro rast in vspevanje detelj je neobhodno potrebno: močna, kar največ mogoče čista plevla zemlja in dovoljno čistega in dobrega semena in pravi kolobar, to je, da za pravo rastlino sledi.

Ako sejemo deteljo v slabo ali pa plitvo preorano zemljo in da je še polna plevla, kjer se take korenice v svoji prvi mladosti ne morejo zadostno razvijati, to je, v dolnje plasti zemlje dohajati, trpi precej na pomanjkanji hrane, kakor tudi po suši; ako pa bi še bilo kaj hrane, ji jo plevel vzame in mlade rastlinice zaduši.

Ako se detelja pregostoma druga za drugo na ravno tistem mestu seje, tudi gotovo ne moremo dobrega pridelka pričakovati. Vendar je pač pri nas navada, kakor tudi po drugih deželah v Avstriji, tako imenovani starinski kolobar ali vrstitev, namreč da pride za ozimnim žitom zopet precej jaro žito, kjer zemlja gotovo ni rahla in čista plevla, ter tako ne ugaja poprej imenovanim pogojem. — Nadalje sejejo mnogi posestniki vsako tretje ali četrto leto deteljo na ravno tisti prostor, tedaj preveč pogostoma. Zavaljo tega se nam ni treba čuditi, ako vidimo slabo deteljo; namesto da dobimo dve do tri dobre košnje in do 80 centov suhega pridelka na oralu, je komaj ena dobra košnja in suhega pridelka kakih 30 centov na oralu. Ni se nam tedaj čuditi, da nam njiva tako malo dà, ampak čuditi se moramo, da še kaj dobimo pri tako nespametnem, bolje rečeno, trmastem gospodarstvu.

Pravilo naj nam bode, deteljo vedno sejati v jara žita, katera sejemo za okopavinami, to je, turšico, korunom, korenjem itd., ker samo take njive so popolnem plevla čiste in rahle; tudi jo moremo z ozimnim žitom sejati, samo da nam mlada rastlinica lahko po mrazu trpi; da se to ne dogodi, jo lahko spomladi zgodaj sejemo med žito. Naj uže bo jaro ali ozimno žito, sejati ga moramo redko, da ima mlada detelja zadosti zraka in svetlobe, da se more tako dobro obrasti. Nadalje ne sme detelja priti pred petim do osim letom na ravno tisto mesto, ker redilne snovi (hrana), katere je iz

dolnjih plasti zemlje izsrkala, se morajo zopet sčasoma nadomestiti.

Kar smo do zdaj v kratko rekli, velja za vse detelje sploh, zdaj pa hočemo popisati poedine.

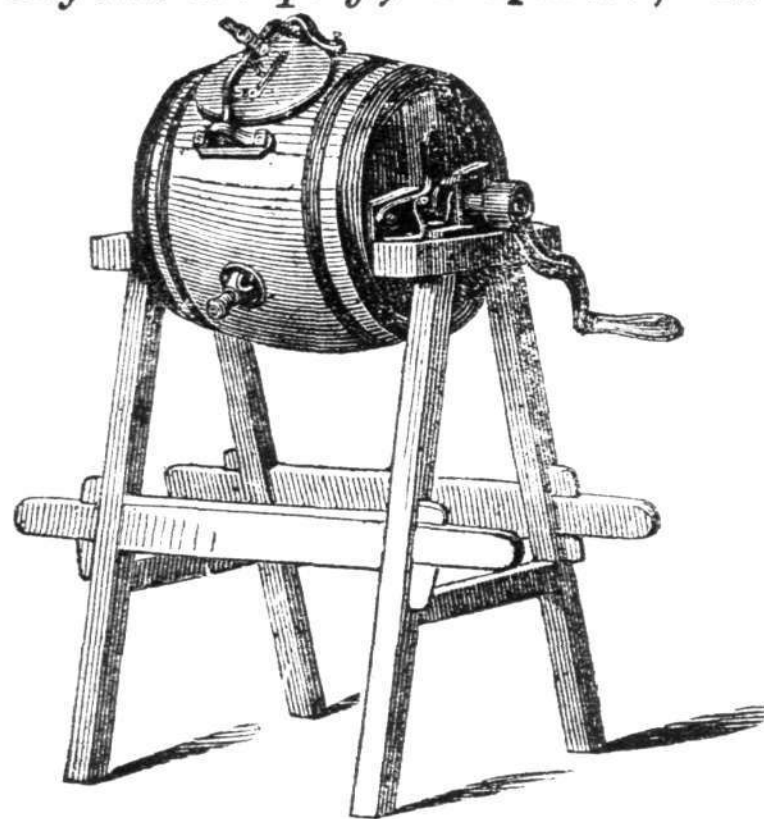
(Se nadaljuje.)

O mlekarstvu nekaj.

(Dalje.)

V zadnjih „Novicah“ popisali smo stoječe pinje z vrtilno pripravo, katera enako služi največim mlekarskim zadrugam, pri katerih se rabi za vrtenje vodna ali parna moč, kakor tudi za manje mlekarske zadruge in večja gospodarstva, pri katerih za medenje zadostuje ročna moč povečšana z vrtilno pripravo in kolesom gonjačem.

Omenjali smo tudi uže pinje v podobi ležečega putriha in priobčimo ga danes tudi v obrisu (glej podobo Lefeldt-ove pinje) z opazko, da se za manjša gospodarstva take pinje priporočajo, ker se v njih z malim trudom in dobro izdeluje surovo maslo,

in ker se v poprečni višini 30—35 centimetrov, lahko napravi daljša ali krajša po velikosti gospodarstva, za katero je namenjena dolga od 15 do 50 centimetrov.

Tudi te vrste pinje prodaja fabrikant gosp. A. Pfanhauser, Wien X, Maximilianplatz 10;

sicer se pa nahajajo tudi med Slovenci pri večjih in manjših gospodarjih. — Vmede se v njih po 15 do 100 litrov smetane; napolniti smejo se samo do tretjine notranjega prostora; znotraj v pinji ne sme biti nikakoršne železnine. Napaka pri pinjah te vrste pa je, da se težko snažijo in suše in pa da se pri osi vretena kolikor toliko poceja smetana.

Avstrijska trgovinska zadruga za mle-karske izdelke.

Vlanska razstava mlekarskih izdelkov v Trstu dala je strokovnjakom priliko, preiskavati dobroto naših domačih (avstrijskih) mlekarskih izdelkov, primerjati njihovo dobroto s ceno, po kateri se prodajajo, in konečno primerjati dobroto in ceno z ono tujih izdelkov teh vrst.

Po vsem tem se je pokazalo, da se pri nas ne izdeluje ne surovo, ne kuhano maslo in tudi ne različne vrste sira tako pravilno in enakolično, kakor se to zahteva na svetovnem trgu pri blagu, katero se prodaja domá in na tujem stanovitno in za dobro ceno. Te napake je odpraviti in v prvi vrsti pripomoči, da se po rednem izdelavanju stalno dobrih mlekarskih izdelkov dosežejo za naše živinorejce boljši prihodki.

V ta namen zbrali so se pretekli čas prijatelji kmetijstva skoraj iz vseh dežel naše države, in zdaj ravno izdali so pravila za omenjeno zadrugo, nekaj progleda o njenem postopanju in vabilo na pristop k zadrugi.

Osnovni odbor sestavljen je tako: Predsednik knez Adam Sapieha iz Galicije; podpredsednik Oton grof Dürkheim iz Gornje Avstrijske; perovodja dr. Josip Poklukar iz Kranjskega; nadalje odborniki: vitez